

NOTITIES NAAR AANLEIDING VAN EEN IN ZUID LIMBURG GEVONDEN WEZEL

(*MUSTELA NIVALIS* LINNAEUS, 1758)

door P. J. H. VAN BREE

Aanleiding voor het publiceren van deze aantekeningen is een mannelijke Wezel, die op 17 januari 1973 door de heer H. Cortenraad in de kom van Meerssen dood gevonden werd en die door de heer W. R. van Mourik geschonken werd aan het Zoölogisch Museum in Amsterdam. Zo op het eerste gezicht leek het dier opvallend klein te zijn; een tweede bijzonderheid was dat de bovenzijden van de voorpoten wit gekleurd waren van de tenen tot het polsgewricht (zie fig. 1). Dit laatste kenmerk zal ik verder aanduiden als „witte handjes”.

Al sinds lang bestaat er een meningsverschil of er in Europa naast de gewone Wezel *M. nivalis* nog een tweede soort zou voorkomen, namelijk de Dwergwezel *Mustela minuta* (Pomel, 1853). Sommige zoogdierspecialisten menen te kunnen bewijzen dat er twee soorten bestaan, andere beschouwen de afwijkende kleine dieren als minus variëteiten („Kümmerformen”). Zelf heb ik geen oordeel wat betreft deze strijdvraag maar het leek me nuttig wat gegevens te verzamelen betreffende Wezels uit Nederland. Te meer omdat het bovenvermelde dier twee kenmerken vertoonde, die typisch zouden zijn voor de Dwergwezel (de geringe afmetingen en de witte handjes). Andere kenmerken voor de Dwergwezel zouden moeten zijn dat de demarcatieline op de flanken tussen de bruine rugkleur en de witte buikvacht recht en regelmatig moet zijn (bij *M. nivalis* bochtig en onregelmatig), dat de bruine vlek onder de mondhoek of zeer klein zou zijn of zou ontbreken (bij *M. nivalis* altijd duidelijk aanwezig) en een zeer korte staart met soms wat zwarte haren aan het eind. Voor genoemde verschillen, zie Van den Brink (1955).

De Wezel uit Meerssen had een onregelmatig verloopende demarcatieline tussen rug- en buikkleuren en de vlek bij de mondhoek was duidelijk aanwezig.

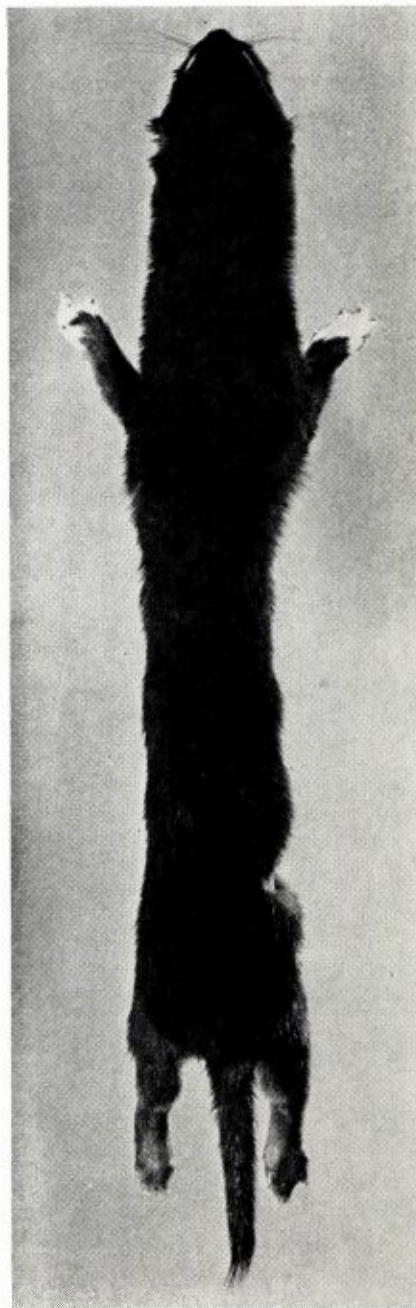

Fig. 1. Bovenanzicht van de balg van de wezel uit Meerssen; let op de „witte handjes”.

Foto: A. L. van der Laan - ZMA.

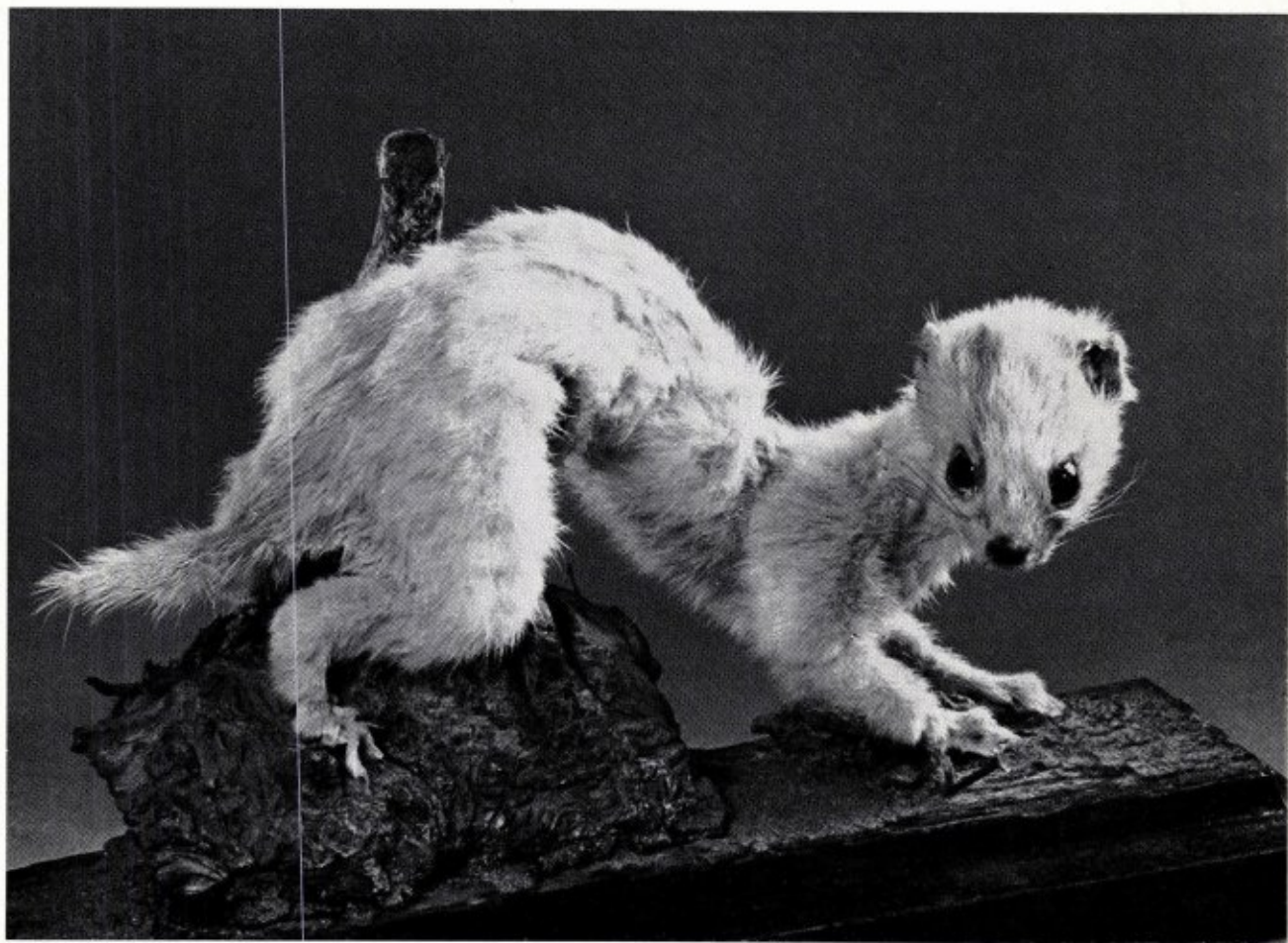

Fig. 2. Opgezette, geheel witte Wezel afkomstig uit Well (L.)

Foto: A. L. van der Laan - ZMA.

Wat dat betreft zou het dier dus geen typische *Mustela minuta* zijn. Er bleef dus over de andere kenmerken te onderzoeken. Nu zijn groot en klein relatieve begrippen en hebben alleen waarde in vergelijking met een standaard. Om een dergelijke standaard te hebben verzamelden we de lichaamsmaten en gewichten van 52 Wezels uit Nederland, waarvan de resten nu aanwezig zijn in het Museum te Amsterdam (zie tabel I). Deze dieren waren allen volgroeid, zoals ook de Wezel uit Meerssen.

Uit de tabel blijkt duidelijk dat ons dier klein was maar niet uitzonderlijk klein. De lengte van de staart en die van de achtervoet waren zelfs normaal te noemen. Er is dus geen reden om aan te nemen dat het roofdiertje wat betreft afmetingen tot de soort *M. minuta* zou behoren. Dit niet alleen gezien de lichaamsmaten maar ook gezien de condylobasale lengte van de schedel (36.2 mm); die lengte varieert volgens Mazák (1970: 42) bij mannelijke dieren uit Nederland tussen de 35 en 42 mm. Er blijft dus over

		n	min. - max.	gem.	(gem. - s.d.) - (gem. + s.d.)	ZMA 15.526
Lichaamslengte (HB)	♂ ♂	33	177 - 222	203,5	192,1 - 214,9	179
	♀ ♀	19	156 - 186	168,1	158,7 - 177,5	
Staartlengte (T)	♂ ♂	33	44 - 67	54,3	48,7 - 59,9	50
	♀ ♀	19	34 - 54	43,9	39,1 - 48,7	
Totale lengte (Tl)	♂ ♂	33	226 - 283	257,7	243,3 - 272,1	229
	♀ ♀	19	194 - 232	212,0	199,4 - 224,6	
Achtervoet (Hf)	♂ ♂	33	22 - 31	27,9	25,9 - 29,9	27
	♀ ♀	19	21 - 28	23,9	22,0 - 25,8	
Bruto gewicht (W)	♂ ♂	33	75 - 146	103,5	82,7 - 124,3	72
	♀ ♀	19	37 - 85	58,9	43,9 - 73,9	

Tabel I. Maten (in mm) en gewichten (in g) van 52 Wezels uit Nederland vergeleken met die van de mannelijke Wezel uit Meerssen (ZMA 15.526) (s.d. = standaard deviatie).

het kenmerk van de witte handjes.

Om wat over dit kenmerk te weten, bestudeerden we de huiden (balgen) van 173 uit Nederland afkomstige Wezels aanwezig in de collecties van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden en van het Zoölogisch Museum te Amsterdam. Uit het onderzoek bleek al gauw dat „witte handjes” een zeer variabel kenmerk is. Er zijn dieren met volkomen bruine handen, dieren met alleen witte vingers (tenen), sommige hadden één witte hand en één bruine hand, terwijl bijna 13% der Wezels twee witte handjes had. Het enige wat opviel (althoewel niet statistisch getest) was dat twee witte handjes meer voorkwam bij mannelijke dieren dan bij vrouwelijke exemplaren.

Witte handjes is dus niets bijzonders en de Wezel uit Meerssen is dus een gewone, zij het wat kleine, Wezel. Bij het bestuderen van de balgen hebben we ook gelet op de demarcatielijn en de vlek bij de mondhoek. Alle onderzochte dieren hadden een onregelmatige verlopende scheiding tussen de rug- en buikkleuren

en de vlek bij de mondhoek, hoewel zeer onregelmatig van vorm en grootte, was bij alle dieren aanwezig. Het bovenstaande zegt niets over het al dan niet bestaan van de Dwergwezel maar we mogen wel concluderen dat er geen Dwergwezels aanwezig zijn in de zoölogische collecties te Amsterdam en Leiden. De kans echter dat *Mustela minuta* (aangenomen dat deze soort bestaat) in Nederland voorkomt is zeer klein, zo niet uitgesloten.

Dat er toch wel aberrante Wezels in Nederland kunnen voorkomen wordt bewezen door een opgezette, geheel witte Wezel, die het Zoölogisch Museum in 1955 van de heer J. Craandijk te Olst ontving (zie fig. 2). Dit diertje werd door een jachtopziener in de maand april of mei enige jaren voor het schenken in een valletje te Well gevangen. Volgens de heer Craandijk, die het exemplaar gezien heeft voordat het opgezet werd, had het dier geen rode ogen en was het dus geen volkomen albino. Het kan een partiële albino geweest zijn. Ik zelf heb een geheel witte Steenmarter in handen gehad met blauwe ogen. In de col-

lectie te Leiden (RMNH 21045) is een mannelijke Wezel uit Heer aanwezig met witte vlekken in het bruin van de rugvacht ter hoogte van de schouderbladen, dus albinisme komt bij Wezels voor. Er bestaat evenwel een andere verklaring, die op het diertje uit Well betrekking kan hebben. In Scandinavië, in Oost-Europa en in het Alpen massief op grote hoogte worden Wezels 's winters geheel wit. Een verharing zoals we die kennen bij Hermelijnen. Naar men zegt schijnt het omkleuren samen te hangen met het aantal dagen dat de grond bedekt is met sneeuw gedurende het winterseizoen.

Wezels hebben dus de potentie tot kleurwisseling en het zou voorstelbaar zijn dat onder pathologische omstandigheden (buiten het winterseizoen) een dier geheel wit wordt of blijft. Ik geef toe dat deze verklaring zeer theoretisch is en aanvechtbaar. Zolang echter niet meer witte Wezels in Nederland gevonden worden zullen we een van de twee verklaringen als werk-hypothese moeten accepteren.

Literatuur

Brink, F. H. van den (1955) — Zoogdierengids van Europa ten westen van 30° oosterlengte: 1-231, 32 pl. (Elsevier - Amsterdam, Brussel).

Mazák, V. (1970) — Comments on the problem of *Mustela minuta* (Pomel, 1853). — *Lynx*, 11 : 40-44.

LIMBURGENSIA

LIMBURG-NUMMER VAN GEOLOGIE EN MIJNBOUW
Mijnsluitings- en herstructureringsproblematiek in één overzichtelijk gedocumenteerd werk belicht.

door ir. C. E. P. M. Raedts

dr. J. A. M. Molkenboer

drs. G. H. M. Geertman

met een voorwoord door oud-minister L. de Block
en inleiding door mr. dr. Ch. J. M. A. van Rooy,
Commissaris der Koningin in de provincie Limburg.

Verkrijgbaar bij het Koninklijk Nederlands Geologisch Genootschap afd. Limburg, secretariaat St. Janstraat 6 te Eygelshoven.
Prijs f 15,—.

LA MONTAGNE SAINT PIERRE, SA FAUNE
ET SA FLORE

Plaidoyer pour la montagne Saint Pierre à l'occasion
d'une année de clémence pour la nature
par J. Petit et J. L. Ramaut
Extrait du Bulletin „Les Naturalistes Belges”,
t. 51-8, 1970.

2 LIMBURGEN

3 RESERVATEN

het guldal
de mechelse heide
de groote peël

Uitgave als vacantienummer 1970 van „Vezelpraat”,
personeelsblad van de Kon. Nederlandse Papier-
fabriek N.V. te Maastricht (N.) en Lanaken (B.).
Jaargang 16, nummer 7. Prijs f 1,50.

DE TOEPASSING VAN DE PLANTENSOCIOLOGIE BIJ
HET BEHEER VAN HET LIMBURGSE LANDSCHAP
door dr. Ir. W. H. Diemont.

Verkrijgbaar bij Staatsbosbeheer, provinciale directie Limburg,
St. Pieterskade 25, Maastricht.

MODEL VOOR EEN TOEKOMST VAN HET
LIMBURGS LANDSCHAP

een beschouwing over het regionale basismilieu en